

Uitkomsten enquête 2011: suggesties

In de burgerenquête die is gehouden in het ombuigingstraject hebben we de respondenten de mogelijkheid gegeven om ons verdere suggesties aan te reiken. 231 van de totaal 377 respondenten hebben gebruik gemaakt van deze mogelijkheid. Dit heeft geleid tot 18 A-4tjes met suggesties, opmerkingen en gevoelens. Wij hebben deze reacties gesorteerd en waar mogelijk gebundeld. De uitkomsten hiervan treft u hierna aan. Wij gaan daarbij achtereenvolgens in op de suggesties en opmerkingen die zijn geplaatst ten aanzien van:

- de enquête zelf;
- samenwerking met burgers;
- de verschillende deelonderwerpen in de enquête (kunst, cultuur, sport en bibliotheek, welzijn, activiteiten rondom het onderwijs, groen en landschap, wegen en verkeer, afvalverwerking, toerisme en recreatie);
- bestuur en organisatie;
- overige suggesties.

De cijfers tussen de haakjes geven aan hoeveel respondenten deze mening delen.

Over de enquête

De meningen over de enquête zelf zijn verdeeld. Een aantal respondenten geeft aan blij te zijn met de enquête en stelt dat de enquête gemakkelijk was in te vullen (6). Anderen zijn kritischer. Zij noemen de enquête te globaal (2), suggestief (1), lastig in te vullen (1), onduidelijk (1) of te beperkt (2). Verder geeft een aantal respondenten aan dat onvoldoende (financiële) informatie beschikbaar is om de enquête goed in te kunnen vullen (3). Vijf respondenten wijzen ons erop dat in de internet versie het onderwerp “Groen en landschap” ontbreekt bij de vraag over de verdeling van de bezuinigingen. Tot slot wordt door verschillende respondenten kritiek geuit op het feit dat, ondanks de noodzaak tot bezuinigen, 20 cadeaubonnen worden verdeeld onder de respondenten.

Samenwerking met burgers

Naast de inzet van inwoners op de specifiek in de enquête genoemde onderwerpen, doet een aantal respondenten de suggestie dat inwoners in het algemeen meer betrokken kunnen worden bij de gemeente. Het gaat daarbij om:

- het stimuleren van burgers om verantwoordelijkheid te nemen in hun eigen omgeving en zelf activiteiten te ontplooien (10);
- het gebruik maken van deskundigheid van de eigen inwoners (5).

Volgens een aantal respondenten zou dit gepaard moeten gaan met positieve prikkels (3) dan wel toetsing en handhaving van de uitvoering van de activiteiten (1). De gemeente blijft verantwoordelijk.

Reacties op de deelonderwerpen uit de enquête

Kunst, cultuur, sport en bibliotheek

In de reacties worden de onderwerpen “kunst en cultuur”, “sport” en “bibliotheek” van elkaar gescheiden. Ten aanzien van “*kunst en cultuur*” wordt gesteld dat dit te maken heeft met gevoel en smaak (1), voornamelijk ten goede komt aan de meer bedeelden (1), het zichzelf moet bedruipen (2) en er voorlopig geen investeringen in kunst gewenst zijn (1). Een andere respondent stelt dat

cultuur wel ondersteund moet blijven, maar dat de voorzieningen wel (eventueel inkomensafhankelijk) duurder mogen worden. Weer een andere respondent stoort zich aan de kosten voor een geheel nieuw Airborne museum. Dit geld had ook besteed kunnen worden aan een muziekproject op scholen. Tot slot is er een respondent die besparingen op cultuur ontraadt omdat daar de creatieve essentie van de mens ligt, die niet moet worden ondermijnd, maar juist moet worden gevoed.

Ten aanzien van “*sport*” is de beleving dat dit beoefend wordt door meerdere bevolkingsgroepen (1), inclusief de minder bedeelden (1), en dat achterliggende doelen gezondheid (1) en sociale contacten (1) zijn. Wel staan de respondenten kritisch tegenover grote uitgaven als MFC 3B4 (3) en de financiering van het kunstgrasveld voor de hockeyclub (3). Sportclubs kunnen werken met sponsoring of een hogere eigen bijdrage van de gebruikers, waardoor de bijdrage vanuit de gemeente naar beneden kan of kan stoppen (5). Daarbij wordt gewezen op de ongelijkheid die er nu bestaat tussen lidmaatschap van harmonie, reddingsbrigade en fitnesscentra enerzijds en de sportclubs/voetbal anderzijds (2). De respondenten suggereren dat er meer samengewerkt kan worden tussen sportverenigingen en/of dat verenigingen kunnen fuseren (2). Het aantal sportparken kan worden teruggebracht (1) en het onderhoud aan de sportvelden kan worden uitgevoerd door de (gezamenlijke) sportorganisaties (2). Ook het sportbuurtwerk wordt ter discussie gesteld (1).

Sport, kunst en cultuur zouden meer commercieel moeten worden benaderd. Wanneer de bewoners niet voldoende willen betalen om iets in stand te houden, moet de gemeente dat dan wel doen (1)? Als voorbeeld wordt zwembad Oosterbeek genoemd. Zwemles zouden de ouders moeten betalen, therapeutisch zwemmen de ziektekostenverzekering (1). Drie respondenten doen een oproep niet te bezuinigen op sport voor de kinderen.

Ten aanzien van de *bibliotheek* geven drie respondenten aan dat de bibliotheek zoveel mogelijk moet worden gespaard. Ook gezien de relatie die er ligt met de ontwikkeling van de kinderen. Wel kan de uiterste efficiency worden gevraagd en kan de contributie wat omhoog (1). Hier staat tegenover dat andere respondenten aangeven dat de subsidie aan de bibliotheek wel kan stoppen, dan wel de financiering van de bibliotheek als fysieke voorziening kan stoppen (2). In plaats daarvan wordt een PGB voorgesteld voor mensen die zich geen boeken of andere media kunnen veroorloven (1).

Ten aanzien van het gehele beleidsterrein worden kanttelingen geplaatst bij de wijze waarop bepaald kan worden welke mensen de voorzieningen zelf niet kunnen betalen (1). De suggestie wordt gedaan een soortgelijke kaart als in Arnhem (ArnhemCard) in te voeren voor sport, spel en cultuur voor minder draagkrachtige gezinnen (1).

Welzijn

Een van de respondenten stelt voor om meer te richten op goede *begeleiding* van mensen, en zo hulpverleningskosten te voorkomen. Andere respondenten stellen voor om *activiteiten van burgers* meer te stimuleren. Vrijwilligerswerk moet worden gestimuleerd, bijvoorbeeld door er iets tegenover te stellen (2). Dit hoeft overigens geen geld te zijn. Daarnaast moet meer een beroep op de omgeving, het gezin en mantelzorg worden gedaan (1). Een andere respondent levert hier juist kritiek op. In onze gemeente wonen veel oude mensen en de jongere mensen werken allebei. Als

familie dan ook nog ver weg woont, werkt familie- en burenhulp niet en is verhoging van de belasting een betere oplossing.

De respondenten zijn kritisch ten aanzien van *bijstandsgerechtigden*. Voorgesteld wordt om meer controle uit te oefenen op mensen die gebruik maken van een uitkering (3). Verder stelt een aantal respondenten dat van uitkeringsgerechtigden verwacht mag worden dat zij als tegenprestatie werkzaamheden verrichten voor de gemeenschap (10). Zij denken daarbij aan welzijnswerk, ouderenzorg, thuiszorg, groenvoorziening, bibliotheek, kinderopvang, afvalinzameling, strooibeeld, vrijwilligerswerk en de receptie van het gemeentehuis. Wanneer deze werkzaamheden een aantal dagen per week worden verricht, blijft voldoende tijd over om te voldoen aan de sollicitatieplicht. Niet werken zou moeten leiden tot korting van de uitkering (1). Verder stellen twee respondenten voor om aanvullende financiële voordelen die bijstandsgerechtigde krijgen te schrappen (kwijtscheldingen beleid, bijzondere bijstand), omdat dit ten koste gaat van de prikkel om werk te zoeken. Respondenten staan eveneens kritisch ten opzichte van uitgaven voor allochtonen (3). Kritiek wordt geuit op voorzieningen die worden aangeboden (krant in de bibliotheek) en te hoge uitkeringen.

Een *inkomensafhankelijke bijdrage* bij welzijnsvoorzieningen is volgens drie respondenten een goede besparingsmogelijkheid. Inwoners met een goed inkomen kunnen voorzieningen als de regiogedrag en Solidez zelf betalen. Een andere respondent stelt voor niet zomaar individuele financiële ondersteuning te bieden, maar bijvoorbeeld een *vergoeding* te geven voor *vrijwilligerswerk* dat door deze inwoners wordt verricht. Ten aanzien van *hulpmiddelen* die worden verstrekt stellen respondenten voor tweedehands artikelen te verstrekken (1), dan wel een contract te sluiten met de leveranciers voor terugname na beëindiging van het gebruik (1). Hier staat tegenover dat een andere respondent het een schande vindt dat er geld wordt weggehaald bij het Zorgloket en dat een eigen bijdrage wordt gevraagd voor de scooter.

Een ander voorstel is om instanties die subsidie ontvangen te verplichten dit in diensten terug te leveren aan de bevolking en daarmee minima en vrijwilligers te ondersteunen (1). Een aantal respondenten plaatst *kritische kanttekening* bij bezuinigingen op het gebied van welzijn. Welzijn is belangrijk (1) en gaat uit van het solidariteitsprincipe (1). De minst draagkrachtigen moeten zoveel mogelijk worden ontzien (2) en er moet worden opgepast voor het vergroten van de armoede (1). De verwachting is dat bezuinigingen op de welzijnszorg uiteindelijk meer kosten met zich meebrengen (1). Er wordt gevraagd om vooral te zoeken naar tijdelijke oplossingen zonder dat het sociale leven in de kleine dorpen de nek om wordt gedraaid (1).

Activiteiten rondom het onderwijs

Respondenten staan kritisch ten opzichte van bezuinigingen op onderwijs, peuterspeelzalen en dergelijk (6). Gewezen wordt op het belang van investeren in de toekomst van de kinderen (2). Bovendien kunnen bezuinigingen in een later stadium leiden tot extra kosten voor kinderen die extra zorg en aandacht gemist hebben (1). Een andere respondent nuanceert dit door te stellen dat bezuinigingen kunnen, maar dan niet op zaken die direct met leren en leerprestaties te maken hebben. Een respondent is bang dat een inkomensafhankelijke bijdrage niet gaat werken in verband met schaamte van de ouders om deze aan te vragen. Een andere respondent oppert juist dat ouders met te weinig inkomen waarschijnlijk geen werk en dan dus tijd genoeg hebben om zelf onderwijs ondersteunende activiteiten met hun kinderen te ontplooien. Tot slot pleit een res-

pondent ervoor dat scholen 's avonds de verlichting uitdoen en het hekwerk afsluiten om zo vandalisme schade te voorkomen.

Groen en landschap

Negen respondenten stellen voor grond / openbaar groen te verkopen om zo inkomsten te genereren en op onderhoudskosten te besparen. Besparen op onderhoud kan ook door groenstroken weg te geven (1). Verkoop kan plaatsvinden aan aanpalende woonkavels (5). Een respondent stelt een ketenbeding voor beheer en functie als voorwaarde.

Er zijn negen respondenten die kanttekeningen plaatsen bij de verkoop van bossen. Zeven respondenten vinden verkoop aan Staatsbosbeheer of een andere natuurorganisatie prima, maar willen absoluut niet verkopen aan particulieren of projectontwikkelaars. Een respondent geeft aan dat verkoop aan Staatsbosbeheer geen optie is gezien het voornemen van Bleker om Staatsbosbeheer gebieden te laten verkopen. Natuurmonumenten of het Gelders Landschap zijn wel goede opties. Verder stelt een respondent als voorwaarde dat de bossen wel toegankelijk moeten blijven voor recreatie. Een respondent stelt dat extra onderhoud in de bossen noodzakelijk is om de veiligheid te kunnen waarborgen.

Elf respondenten stellen voor om burgers meer te betrekken bij het groenonderhoud. Zij kunnen de eigen woonomgeving onderhouden (snoeien, blad afval verwijderen). De gemeente zou hiervoor materiaal ter beschikking kunnen stellen (2) en meer bladkorven kunnen plaatsen (3). Verder zou per wijk een "greenteam" kunnen worden samengesteld. Een respondent stelt voor hiervoor dagen vast te leggen op de jaarkalender. Een andere respondent wil juist meer vrijheid geven aan de deelnemers. Ook voor het onderhoud aan beken, bossen en uiterwaarden kan gebruik worden gemaakt van vrijwilligers (1). Zeven respondenten stellen voor uitkeringsgerechtigden in te zetten bij het groenonderhoud. Een respondent stelt voor verenigingen als tegenprestatie voor de ontvangen subsidie parken, bermen enz. afvalvrij te laten maken. Twee respondenten geven juist aan dat groenonderhoud door burgers niet werkt. Een van deze respondenten geeft aan dat het inschakelen van bedrijven wel een optie is.

Een aantal respondenten geeft aan dat er bespaard kan worden op groenonderhoud door efficiënter te werken (7). Respondenten ergeren zich aan de ogenschijnlijk nutteloos heen en weer rijdende dan wel langdurig stilstaande auto's van de buitendienst (3). Verder vinden respondenten dat er te vaak wordt gemaaid (1) en dat het bladruimen inefficiënt gebeurt doordat bladeren het bos worden ingeblazen (en er weer uitwaaien) of worden opgeruimd voordat alle bladeren van de bomen af zijn (2). Verder stelt een respondent dat kan worden bespaard op de boswachters en auto's. Een respondent ergert zich aan de wijze waarop het geld wordt besteed. Als voorbeeld worden genoemd: het niet verzorgen van aanplant waardoor 53 bomen aan de Telefoonweg vervangen moesten worden; Rhododendrons in Doorwerth die per ongeluk weggemaaid worden; verkeerd gekozen aanplant die vanwege strooizout of te sterke bezonning het loodje leggen; het niet toepassen van strooisel bij nieuwe aanplant zodat intensief geschoffeld moet worden. Een respondent stelt voor verkeerde keuzes te voorkomen door per dorp gebruik te maken van inwoners met verstand van zaken en daarmee de kosten van groenonderhoud te drukken.

Drie respondenten stellen voor de *inrichting* van het groen te wijzigen en daarmee te besparen. Voorstellen zijn minder plantenbakken op straat (2) en het onderhoudsarm inrichten van de groenvoorzieningen (1).

Andere voorstellen zijn om op een andere manier met *onderhoud* om te gaan. Suggesties zijn gebruik te maken van ecologische beheersprincipes die leiden tot lagere beheerskosten, zoals bladeren tussen de struiken laten liggen (1), de natuur meer zijn gang laten gaan in de buitengebieden (1), bosonderhoud met vrijwilligers met trekpaarden i.p.v. machines (1), meer handwerk i.p.v. machines, bijvoorbeeld bezems i.p.v. bladblazers (1) en een commercieel bedrijf inschakelen i.p.v. de Permar (1).

Verder doet een respondent de suggestie om kritisch te kijken naar de relevantie om veel geld te steken in het “natuurlijker” maken van het voormalig industrieterrein aan de Beukenlaan. Andere suggesties zijn een lik op stuk beleid in te voeren voor vernieling van openbaar groen (1) en het schenken van alle laanbomen aan Staatsbosbeheer (1).

Ook binnen dit beleidsterrein zijn er respondenten die er voor pleiten *niet te bezuinigen* (9). Respondenten geven aan dat bezuinigingen op groenonderhoud alleen daar mogelijk zijn waar specialisten dit aangeven. Teveel bezuinigen nu geeft extra herstelkosten later (1). Het onderhouden van de infrastructuur van de gemeente is volgens een respondent een kerntaak waar gemeenten ooit voor zijn opgericht (1). Verder geven respondenten aan dat het groen een kernwaarde is van de gemeente (1) en dat het groen zorgt voor een prettig leefklimaat en voor recreatie en toerisme (2). Andere respondenten geven aan dat er al teveel onkruid langs de wegen staat, waardoor verder bezuinigen niet kan (3). Het bord Groenste gemeente van Nederland wordt een aanfluiting genoemd (2).

Wegen en verkeer

Ten aanzien van wegen en verkeer stellen elf respondenten voor te bezuinigen op de *straatverlichting*. Straatverlichting kan zuiniger, bijvoorbeeld door het gebruik van ledverlichting (3) en het aantal lantaarns kan worden teruggebracht (4). Verder kan de verlichting 's nachts worden gedimd (6). Ook ten aanzien van *verkeerslichten* wordt voorgesteld deze 's avonds laat en 's nachts buiten werking te stellen (1).

Tien respondenten stellen voor om *burgers* meer te betrekken bij het wegenonderhoud. Zij denken daarbij aan het schoonhouden van de eigen woonomgeving / stoep (4), het sneeuwvrij houden van de eigen stoep en eventueel parkeerhavens (3) en het “heropvoeden” van de burgers t.a.v. het op straat gooien van rommel (3). Een andere respondent staat hier juist kritisch tegenover en geeft aan dat dit vaak niet werkt.

Zeventien respondenten plaatsen kanttekeningen bij de *werkwijze* van de gemeente. Verkeersremmende maatregelen (drempels) veranderen regelmatig (6), wegen die voor het oog van de respondenten nog prima zijn worden vernieuwd (4), pas gerepareerde wegen worden weer opgebroken voor het plaatsen van lantaarns en het verbeteren van de aansluiting op uitritten (2). Ook ergert men zich aan schijnbaar nutteloze en onveilige paaltjes die worden geplaatst (2). Verder geeft een respondent aan dat het inschakelen van externen om geconstateerde problemen te herstellen inefficiënt en onnodig tijdrovend is. Een medewerker van de gemeente kan sneller zelf een

probleem verhelpen in plaats van het probleem te constateren en vervolgens een aannemer in te schakelen. Een andere respondent geeft aan dat hetzelfde effect soms bereikt kan worden met minder kostbare maatregelen. Als voorbeeld wordt de herindelings van de verkeersstroom rond het Wilhelminasportpark genoemd. Herstrating van het fietspad was toereikend geweest. Verder stoort het een respondent dat er dure betonblokken in bochten worden gelegd die vervolgens maaiproblemen geven. Ook kan de asfaltering of bestrating van middengeleiders de groei van onkruid niet voorkomen. Gesuggereerd wordt dat gras dan wellicht een betere optie is. De respondenten stellen voor meer gebruik te maken van inwoners met verstand van zaken (2), het werk aan de weg beter te coördineren en betere afspraken te maken met bedrijven die “in de weg” moeten zijn (2) en het werk van aannemers meer te controleren (2).

Andere suggesties zijn:

- de bus vervangen door een railverbinding die goederen- en personenvervoer gecombineerd aan kan;
- nutteloze verkeersborden verwijderen;
- betaald parkeren in het centrum van Renkum en Oosterbeek;
- het invoeren van parkeerbelasting voor meer dan 1 uur parkeren;
- vervangen van verkeersregelininstallaties door rotondes. Een business case zal laten zien dat dit, bekeken over meerdere jaren, goedkoper is. Rotondes hoeven niet zo groot te zijn, een grote geverfde stip als markering is wellicht al voldoende;
- vroeger onderhoud plegen en daarmee schades voorkomen;
- goed onderhoud plegen en reparaties uitvoeren waar dat nodig is;
- bezuinigen op aanleg betonpaden in openbaar groen en natuurgebieden buiten de kom
- (onzinnige) wegen afsluiten;
- lijk op stuk beleid voor vernieling van wegen, trottoirs e.d.. Ook bij nieuwbouw of verbouwingen en wegopbrekingen er scherp op toezien dat de gemeente uiteindelijk niet degene is die het moet herstellen of betalen;
- gebruiker meer laten betalen;
- niet denken dat het probleem Utrechtseweg kan worden opgelost (door inzet van dure adviseurs). Het fietspad tweerichtingsverkeer aan de winkelzijde van de Utrechtseweg is al een veilige oplossing;
- deksel boven het spoor vanuit bijvoorbeeld de Kema naar Renkum om verkeer op de Utrechtseweg te ontlasten;
- terugbrengen aantal verkeersdrempels.

Ook ten aanzien van dit beleidsveld zijn er respondenten die aangeven dat *er niet moet worden bezuinigd*. Argumenten zijn: er staat al teveel onkruid in de goten voor het water (1), bezuinigen kan alleen daar waar specialisten zeggen dat het kan, teveel bezuinigen nu geeft extra herstelkosten later (1), een goed wegennet en bereikbaarheid zijn belangrijk voor toerisme en recreatie (1), gemeenten zijn ooit opgericht om ondermeer de infrastructuur van de gemeenschap te onderhouden (1).

Afvalverwerking

Met betrekking tot de afvalverwijdering en –verwerking leveren 14 respondenten suggesties om met een *gewijzigde inzameling* besparingen te realiseren. Voorstellen zijn om afval niet gescheiden in te zamelen, maar in samenwerking met een aantal gemeenten te kiezen voor nascheiding

(1); de frequentie van het ophalen van afval, plastic, grof vuil terug te brengen (4); plastic afval zelf laten inleveren (3) of door verenigingen op laten halen (1); het ophalen van plastic afval te combineren met het overige huisvuil (1); de duobak afschaffen (2); instellen van centrale plaatsen om klike's te laten legen (1); meer bladkorven plaatsen in de herfst (2) of een "Renkumse Big bladzak" introduceren die door verenigingen wordt opgehaald (1); tot slot suggereert iemand om (eventueel gesubsidieerd) een GFT-vat en een regenton uit te geven.

Ten aanzien van het uitgangspunt "*de vervuiler betaalt*" zijn de reacties divers. Aan de ene kant juichen zes respondenten dit toe. Specifiek wordt aangegeven dat mensen die thuis grof vuil laten ophalen, dit wel moeten betalen (1) en dat mensen die (meer dan gemiddeld) gebruik maken van de Veentjesbrug dit moeten betalen (3). Voorgesteld wordt dit uitgangspunt breder te trekken richting "vervuilers" op de markt en bij evenementen en supermarkten die verantwoordelijk kunnen worden gesteld voor de vervuiling van parkeerterreinen door hun klanten. Er zouden hogere boetes moeten worden uitgedeeld aan vervuilers van de openbare ruimte (1). Er zijn ook respondenten die kanttekeningen plaatsen bij het uitgangspunt van de vervuiler betaalt. Zij zijn bang voor zwerfafval en het lozen van afval in andermans container (6). In dat kader zou het beter zijn om (op Europees niveau) al bij aankoop van producten de kosten van de verwijdering in rekening te brengen (1). Verder is er een respondent die er op wijst dat sprake is van "afvaltoerisme" bij Veentjesbrug, doordat inwoners hun afvalpas "uitlenen". Een andere respondent geeft hulde voor de manier waarop het afval wordt ingezameld.

Toerisme en recreatie

Drie respondenten plaatsen opmerkingen over de *toeristenbelasting*. Zij vinden dat de lagere uitgaven voor toerisme moet leiden tot een lagere toeristenbelasting (1), dat de toeristenbelasting moet worden verlaagd, zodat meer toeristen worden aangetrokken (1) en dat de toeristenbelasting alleen moet worden ingezet voor het toerisme en dat dit bedrag moet worden verdubbeld door de gemeente voor innovatieve projecten. Streven moet zijn om door de beloning van innovatieve projecten het toerisme terug te brengen naar het vooroorlogse peil (1).

Eveneens drie respondenten geven aan dat bezuinigingen mogelijk zijn op de *Airborneactiviteiten*. Als voorbeelden worden genoemd het belasten van het inschrijfgeld (1) en de organisatie zelf de hekken te laten plaatsen (1). Een andere respondent stelt voor dat diegenen die het meest profijt van toerisme en recreatie hebben ook de kosten moeten dragen. Dit zou met name de lokale horeca betreffen. Vier respondenten willen juist niet bezuinigen op toerisme en recreatie. Dit werkt averechts wanneer de toeristen ook wegblijven (2). Toerisme moet juist worden bevorderd, bijvoorbeeld door het gebruik van voorzieningen als E-bikes te promoten (2).

Bestuur en organisatie

Een groot aantal respondenten plaatst opmerkingen ten aanzien van het bestuur en de ambtelijke organisatie. Uit de opmerkingen blijkt dat niet alle respondenten hebben gezien dat er, naast de ombuigingen op de verschillende beleidsvelden, ook een efficiencytaakstelling binnen de organisatie zal worden gerealiseerd. De volgende suggesties worden gedaan met betrekking tot de *organisatie*:

- afschaffen van wachtgeld en gouden handdrukken voor personen die hun werk niet naar behoren hebben uitgevoerd, voor personen die elders inkomen genereren en voor personen die elders een publieke taak op zich kunnen nemen (3);

- efficiëntie, effectiviteit en kwaliteit binnen de ambtelijke organisatie verbeteren c.q. verminderen van de bureaucratie (62), waardoor minder personeel noodzakelijk is;
- terugbrengen van het management en de overhead (3);
- minder vergaderen (3);
- verlagen van de ambtenarensalarissen en (strenger controleren van) onkostenvergoedingen (7);
- goed personeelsbeleid gericht op kwaliteit in plaats van sociale overwegingen (1);
- ontslaan van niet gemotiveerd personeel en vacatures binnen de gemeentelijke organisatie en bij subsidieontvangers invullen met werkzoekenden uit de eigen gemeente (2);
- ontslaan van spookambtenaren (1);
- invoeren van kloksysteem voor medewerkers (1);
- meer werken met flexwerkers, waardoor de kern van ambtenaren verkleind kan worden (1);
- detachering van overtalig personeel bij bedrijven of instellingen (1);
- overhevelen van werkzaamheden naar de particuliere sector (1).

Een respondent geeft aan graag de onderbouwing te ontvangen van de taakstelling van € 400.000 op de gemeentelijke organisatie. Achttien respondenten stellen voor minder gebruik te maken *van inhuur, uitbesteding en/of externe advies- en onderzoeksbureaus*. Deze kennis zou binnen het eigen personeelsbestand beschikbaar moeten zijn.

Ook de werkwijze van het *bestuur* wordt bekritiseerd. Suggesties zijn:

- vermindering van het aantal raadsleden, wethouders en burgermeesters (landelijk) (6);
- verlaging van de vergoeding voor raadsleden (2);
- schrappen van commissies, werkgroepen en adviesorganen (1);
- snellere actieve besluitvorming, ook door minder langdurige inspraak, minder advies te vragen en meer moed te tonen (3);
- geen parlementair onderzoek en alleen goede relevante raadvragen (2).

Acht respondenten stellen voor meer de *samenwerking* te zoeken met andere gemeenten. Als concreet voorbeeld van samenwerking wordt een arbeidspool als alternatief voor inhuur genoemd (1). Negen respondenten plaatsen suggesties met betrekking tot de *communicatie*. Communicatie moet duidelijker en sneller (2). Zo moeten betrokkenen vroegtijdig worden geïnformeerd ten aanzien van toekomstige bouwplannen, werkzaamheden aan wegen en dergelijke (1). Dit kan bijvoorbeeld door alle e-mailadressen van inwoners vast te leggen. Betrokkenen kunnen dan directer en sneller worden benaderd (1). Informatie zoals de gemeentegids, de politiewijzer en de afvalkalender kan meer digitaal worden verstrekt. Er is dan nog maar een beperkte (gebundelde) papieren oplage noodzakelijk (4). Voorwaarde is wel dat de website goed werkt. Volgens een respondent is dat nu niet het geval en wordt er niet gereageerd op de mailfunctie. Verder kan bespaard worden op het papierwerk voor raadsdoeleinden (1).

Verdere *digitalisering* binnen het gemeentehuis kan eveneens tot besparingen leiden (4). Hierdoor kunnen ambtenaren vaker thuiswerken (1), kan gewerkt worden met flexplekken en kan gewerkt worden aan een "paperless office" (1). Uiteindelijk levert dit ook een besparing op voor de noodzakelijke kantoorruimte, waardoor bijvoorbeeld een deel van het gemeentehuis kan worden verhuurd (3). Een respondent staat wel kritisch tegenover de grote uitgaven die worden gedaan voor software en i-phones. Ook in zijn algemeenheid wordt voorgesteld te *bezuinigen op kantoor*

en onroerend goed af te stoten dan wel efficiënter te gebruiken (3). De kelder van het gemeentehuis kan worden verhuurd voor bijvoorbeeld Jazz (1) en er kan worden bespaard door 's nachts minder verlichting in het gemeentehuis te laten branden (1).

Overige suggesties:

- verzenden van post door goedkopere postbedrijven (1);
- kritisch kijken naar uitgaven aan “optreden naar buiten”, zoals recepties, nieuwjaarsborrels en dergelijke (4);
- minder uitgaven voor feestelijke gelegenheden als jubilea, herdenkingen, luxe uitjes en etentjes (2).

Overig

Tot slot wordt er door een aantal respondenten suggesties geplaatst die los staan van de in de enquête genoemde beleidsvelden.

Twaalf respondenten stellen dat de gemeente kritisch moet kijken naar *wat wel en wat niet te doen*. De boodschap is: besteed je geld vooral aan je kerntaken c.q. de taken waar je echt verantwoordelijk voor bent en dan alleen aan maatregelen die echt effect hebben (6). Het is beter om enkele dingen volledig te blijven doen en andere helemaal niet meer, dan alles een beetje (1). Beleid moet langdurig meerjarig worden gemaakt (1) en uitgaven moeten nauwkeurig worden gecontroleerd (1). Een respondent geeft aan de indruk te hebben dat er nu gemeenschapsgeld wordt besteed aan zaken die vooral het belang van enkele burgers dienen (vrije talud Oosterbeek, afsluiting toegang sportpark Wilhelmina). De gemeente moet alleen geld steken in zaken die het algemeen belang betreffen.

Zes respondenten zoeken besparingen in *duurzaamheid*. (Gemeentelijke) gebouwen moeten worden voorzien van zonnewarmte en zonne-energiesystemen (zonnePVsystemen) c.q. klimaatneutraal worden gemaakt. Deze investeringen verdienen zich terug door lagere energiekosten (5). Ook voor overige investeringen moet worden gekozen voor duurzame varianten (2). Een respondent geeft aan dat gestopt moet worden met subsidies op energiebesparende maatregelen voor huizenbezitters. Dit is niet in het algemeen belang, huizenbezitters moeten dit zelf betalen.

Twee respondenten stellen voor te stoppen met uitgaven voor “*externe betrekkingen*” zoals zustergemeenten / stedenbanden. De overige deelnemers moeten deze kosten voor hun rekening nemen.

Drie respondenten willen voordelen behalen door *vastgoed* te verkopen en al dan niet gedeeltelijk terug te huren en door projecten uit te stellen en/of te vertragen.

Acht respondenten zien voordelen in *samenwerking*. Het gebruik van (school)gebouwen kan worden geïntensiveerd door samenwerking (2). Verder kunnen er efficiencyvoordelen worden behaald als organisaties samenwerken (4). Dit vergt echter wel eerst investeringen, waarbij er aandacht moet zijn voor het risico op onrust, verlies aan productiviteit en kwaliteit en hoge reorganisatiekosten (3). Een positieve prikkel, bijvoorbeeld een bonus wanneer instellingen onder het subsidiebedrag uitkomen, kan dit wellicht voorkomen (1).

Vier respondenten plaatsen kanttekeningen bij de *subsidies* die we verstrekken. De stelling is dat dit best inkomensafhankelijk kan worden. Alles waar men normaal gesproken zelf verantwoordelijk voor is en waar men voor kan sparen, kan men ook zelf betalen (2). Een respondent stelt dat alle subsidies met uitzondering van gezondheidszorg kunnen worden afgeschaft. Een andere respondent stelt dat subsidies voor buurtfeesten afgeschaft kunnen worden.

Achttien respondenten plaatsen suggesties met betrekking tot de *gemeentelijke inkomsten*. Twee respondenten stellen voor de bestaande gemeentelijke belastingen te verhogen. Een respondent stelt voor dat vooral voor de “villa bewoners” te doen. Twee respondenten stellen voor vooral de sterkste schouders de zwaarste lasten te laten dragen / betalen. Vier respondenten willen de hondenbelasting verhogen, waarbij drie respondenten voorstellen aanvullend een kattenbelasting in het leven te roepen. Een respondent wil dat het uitgangspunt “gebruiker van dienst betaalt (deels) mee”, en dat naar draagkracht, breder wordt toegepast. Drie respondenten willen dat meer kosten worden verhaald op vervuilers en vernielers. Twee respondenten stellen voor nieuwe inkomstenbronnen aan te boren, uit bijvoorbeeld de verkoop van Renkumse bijzondere producten. Een andere respondent stelt dat hogere heffingen juist geen optie zijn, omdat de inkomens niet stijgen.

Ten aanzien van *grondexploitatie en projecten* worden zes suggesties geleverd. Respondenten zijn van mening dat er voorlopig geen nieuwe dure, risicovolle projecten moeten komen (2), dat geen sprake mag zijn van grondspeculatie (1), dat er geen dure appartementen moeten worden gebouwd in verband met leegstand (1) en dat bouwprojecten middenin de dorpskernen ongewenst zijn (1). Daarnaast stelt een respondent dat kan worden bespaard door een ondoordachte aanpak bij projectontwikkelingen te voorkomen.

Deregulering en handhaving biedt volgens zeven respondenten mogelijkheden tot besparing. Alle regels die gebaseerd zijn op wantrouwen van de burger moeten worden afgeschaft (1). De regels die er wel zijn moeten worden gehandhaafd (2).

Vier respondenten stellen maatregelen voor om de *positie van Renkum te verbeteren*. Zij denken bijvoorbeeld aan het genereren van werkgelegenheid door middel van zondagopenstelling van winkels (1); het beter positioneren van de gemeente als “de gemeente naast de Food Valley”, vlakbij werkgelegenheid en natuur (1); en het investeren in de kwaliteit en duurzaamheid van de gemeente en haar bevolking (1). De “dure” sfeer die er in Oosterbeek ontstaat en de plannen van 9000 bezoekers in Oosterbeek worden als voorbeelden genoemd van hoe het niet moet (1).

Voor wat betreft de afweging tussen verschillende bezuinigingsopties geven respondenten het volgende aan:

- recreatie, toerisme, cultuur en zorg zijn de belangrijkste economische dragers in deze groene schouwburg gemeente. Dit maakt investeringen in de papierindustrie en armetierige bedrijventerreinen overbodig (1);
- verkeersborden zijn minder urgent dan zorg aan achterblijvenden (1);
- bezuinigingen zijn goed, maar mogen niet ten koste gaan van veiligheid en leefbaarheid cq leiden tot onveilige situaties (2).

De respondenten geven ook nog wat algemene tips ten aanzien van de bezuinigingen:

- durf keuzes te maken en kies niet voor de kaasschaaf (1);
- probeer niet achteraf compensaties te bedenken voor sociaal beleid, wanneer je aan de voorkant bezuinigt (1);
- kijk eens hoe andere gemeenten dit oplossen (1);
- voorkom het maken van verkeerde keuzes die later hersteld moeten worden (1);
- kies niet voor of of, maar voor en en (1).

En dan nog een allerlaatste suggestie. Wanneer alle bezuinigingen niet het gewenste resultaat opleveren, kunnen we altijd nog onze toevlucht nemen tot de Staatsloterij (1).